

СЕЉАК

ЛИСТ ЗА ПРЕПОРОД СЕЛА

САМО ЛАГАНИМ ПРОЦЕСОМ ПРЕОБРАЖАЈА МОРАЈУ СЕ СТВОРИТИ ЉУДИ И СТВАРИ ЗА НОВ ПОРЕДАК У НОВОМЕ ЖИВОТУ.

Год. I — Број 5.
МАЛО ЦРНИЋЕ п. Пожаревац
15. јануар 1935 год.

Издаје и сарађује: КЛУБ МЛАДИХ ЉУДИ СА БЕЛА

Власник и уредник: СВЕТОМИР С. МИЛДИНОВИЋ, земљорад.

ИЗЛАЗИ:
СВАКОГ 1 И 15 У МЕСЕЦУ
ПРЕТПЛАТА:
за годину 20 дин., за пола год. 12 дин.

ЗАДРУГАРСТВО

Ново време је у знаку задругарства. Садашњица је сва у предзнацима, сва у померањима ка томе стожеру око кога ће се окретати будућа економска социјална и здравствена заједница—будуће друштво.

Јер је задругарство једини и најмирнији пут преко кога се може доћи до осигурања истоветних интереса најширих народних маса и то не помоћу декрета и указа, него радом, узајмношћу, самопомоћи. Преко њега и са њим ће се једино ући у напредан живот, који ће свакоме појединцу без разлике класе и припадности дати подједнако право на ту свачију драгу сопственост, на живот, на бољи живот. Задругарство ће спроводити сигурне и трајне услове за праведни економски, човечни социјални и разумни здравствени живот.

Код нас је задругарство ухватило дубоког корена. Благодарени љубави и исправности његових твораца, првих вођа првих учитеља и народном моралу и тежњи да се сам изграђује, задругарство код нас има здраве и чврсте основе, има своје ноге. На њима и са њима може да се гради народна будућност. Треба само часно и поштено настојавати и радити. Треба са вером и одушевљењем корачати напред.

Блиско народној души која воли и мре за правду и слободу; народном срцу, које је пуно ос-

ећаја љубави, милосрђа и саосећања за другога; народном разуму, који жури за светлошћу и ширином; народној савести која хоће свуда и у свему контролу, чисте рачуне, чисте руке, чисто лице светао посао—задругарство је ушло дубоко и широко у наш Југословенски народ, средило се са његовим бићем и он гледа своју судбину, своју бољу будућност, свој излаз из ове друштвене помрчине само кроз задругарство и са њим.

А задругарство, оно и онако како је стварано и у народ унашано замишљу и делима његових првих твораца у свету, првих ствараоца код нас, уистини ће га извести на праву светлост правога дана и правога живота. Уистини они ће га препородити очувавши му скупе духовне вредности, док сви други путеви развућиће му по калдрми богато морално наследство праотаца и родне груди.

Тај препород кроз истинско задругарство, оно сродно правим и неупрљаним духовним особинама народа, биће онај препород у живот за којим ми жудимо.

Са радом физичким и духовним у братству љубави, истини и вери, у солидарности, правди и слободи, бесплатном жртвовању за опште добро и вршењу дужности само ради дужности и слободи.

Мере за поправку

Здравственог, моралног материјалног стања нашег села

(наставак бр. 4.)

Село као извор физичког и моралног здравства и снаге народне, која треба стално да обнавља и и освежава дегенерисано градско становништво, услед свог рђавог здравственог и материјалног стања долази у опасност да и само све више дегенерише и да престане вршити ту своју благотворну улогу обнављача.

Зато су потребне радикалне, енергичне и планске мере да се предузму ради оздрављења села и поправке прилика на селу. Засад постоји само једна могућност у ширењу и јачању задружног покрета у свима његовим облицима на селу.

Задругарство има да помогне:

1.) Материјално, да спасе село од материјалне експлоатације зеленаша и банака — кредитним задругама — давањем јевтиних кредита.

2.) Снабдевањем преко набављачких задруга и одстрањењем непотребних и штетних посредника.

3.) Развијањем произвођачког задругарства ради заштите произвођача од експлоатације посредника и шпекуланата.

4.) Оснивањем здравствених задруга ради олакшања снабдевања лекарске помоћи и лекова и хигијенског просвећивања.

5.) Оснивањем задружних имања — колонија у које би се скупљали на једном већем задружном комплексу земљишта сва она домаћинства без земље или са недовољном земљом за самосталну обраду ради задружног и колективног обрађивања и снабдевања свима потребама.

Друге за сад могуће мере за подизање здравства на селу биле би:

Реформисање школа на селу, како мушких тако још и више женских, стварање нарочитог типа сеоске школе и школа за домаћице, организовање рационалне и потпуно бесплатне лекарске помоћи и свих сретстава за лечење, подизање потребног броја болница; које треба да буду у исто доба и расадници хигијенског васпитања и просвећивања села. Јер није ни рационално, ни економично да се у старању о здрављу одваја превентивна од куративне медицине. Зато је потребно извршити корентну реформу целокупне санитарске службе а на основи горе наведених наче-

ла. нарочито у погледу на њену делатност на селу установити општинске лекаре и средске болнице. **Најзад организовање општег и обавезног обезбеђења целокупног становништва на селу у вези са обнављањем старог санитетског фонда у предрадној Србији, који би могао да материјално обезбеди ове потребне здравствене установе.**

Да се установи мешовита комисија састављена од претставника државних, самоуправних, задружних и свих приватних организација, чији је задатак социјално старање и лечење народа и који би имала задатак да изради план за више година за оздрављење и подизање нашега села. **Због тога чинимо апел на нашу државуну управу и целокупну јавност да озбиљно поведе рачуна о изложеним чињеницима, жељама и предлозима који могу без потреса допринети унапређењу нашег села, што значи уопште унапређење нашег народа и излаз из тешког, хаотичног и неподношљивог економског стања у коме се ми као и већина народа у свету налазимо.**

Др. М. Ђ. Поповић.

Здравствена задруга

Од свих задружних облика у нашој земљи здравствено задругарство, и ако најпотребније, најслабије развијено, у повоју је.

Зашто то, кад је нашем народу, који живи у слабом хигијенском васпитању и просвећености то од преких потреба!?

Просто зато, што је то задругарство неразлучно везано за лекарску стручност, лекарску службу и судбином за лекарску вољу и идеализам.

А лекари у Југославији немају ни воље ни идеализма за ову потребу каљавога села.

Мршав социјални култ, наших лекара чудно код њих несхватање смисла високе улоге спасиоца и препорудитељи села и сељака, које немилосрдно коси смрт у мукама, једини је разлог што народ у својој најближој средини не види лекаре на послу.

Њихова школа фабрикује чудне генерације. Кад добију дипломе траже само ону службу, па чак и писарску, само да је у граду. Ако су о народном трошку ишли у иностранство на дуго специјализирање маларије, туберкулозе и др. болести, кад се врате не иду у маларијне или туберкулозне крајеве, него се намештају по министарствима и заводима престонице и већих градова и тако одужују народни утрошак на њихово школовање. Или оснивају своје санаторијуме и прегледаонице и журе да постану милионари.

Народ се лечи враџбинама; жене порађају иглама, деца остављају судбини и каквоме чудотворцу Садику.

Где у коме селу невоља просвети народ они оснују здравствену задругу и пронађу каквог емигранта — лекара без хлеба, обично брата Руса или Рускињу, те се грче око њих и помажу каквим прашковима из сиромашне апотеке.

Поред варошких болница и лекарских кућа сељак пролази са страхом и гледа у њих као жару у вир молећи Бога за милост, за здравље или брзу и изненадну смрт.

Да је среће да су ови млади лекари са одушевљењем похитали у ојајена села па спасавали, васкрсавали, уређивали. Нико не би већу љубав већу захвалност, већу награду народну добио од њих. Нико не би веће душевно задовољство имао од њих лекара народних.

Они то знају, чују, виде, али их то не покреће. Дај одмах, дај паре, дај да живим у средишту бучног провода —

то је одговор на вапај удаљених села, на крике јектичавих груди, на писку изнемогло и исушене деце, на јауке жена са упропашћеним и усмрделим утробама.

Спасавајмо се сами. Оснивајмо прво по селима здравствене садруге ми сељаци, уложимо последњу своју крваву пару у њих, отворимо врата и лекаре које смо ми школовали замолимо, затражимо, запретимо да уђу и раде за нас за нашу нејач.

Ако не дођу прогонимо их, недајмо им хлеба, нек скапљу, побијмо их, јер њихов нерад убија хиљадама невинне нејачи.

Нови Министар Пољопривреде је задругар

На чело важног министарства наше сељачке државе дошао је човек, који је задругар.

Према обавештењима Београдске штампе приликом образовања нове владе, нови Министар пољопривреде није случајни задругар, него радник, који је на задружном пољу провео читаву деценију. Он је оснивао задруге, држао предавања, просвећивао и подизао свест нашег сељака, унапређивао села, и т. д.

Тешка и велика дужност министра пољопривреде прекинула је моментално велика непосредна прегинућа г. Министра, која је он као задругар и радник спроводио и радио кроз наша заборављена села.

Али, на овом положају г. министар ће моћи и његова је жеља да још више учини за село и сељака.

Уверени смо да ће он једини решити проблеме наше пољопривреде од којих зависи и успех целе наше државе, а то су:

1.) Упутити пољопривредну производњу на прави пут, т. ј. начинити је произвођачу рентабилном.

2.) Продаји пољопривредних производа посветити сву смишљеност и поштење.

3.) Пољопривреду са свима њеним радњама, са целим њеним склопом треба предати у руке пољопривредниковим установама — задругама, а држава преко Мин. пољопривреде само да врши државну контролу и Заштиту.

С обзиром на све ово надамо се да ће г. Министар — задругар уз припомоћ претседника Мин. савета - задругара прибавити задругарству прворазредно место и значај у државном уређењу и то кроз **задружни закон**, који једино сад и у овој прилици може да овековечи и на практичном делу идеал задружног уређења: типизирање задруга: у новом задружном закону стога очекујемо:

а) да ће се укинути покрајински задружни савези.

б) да ће се забранити сваштарење у раду код задруга и његових виших установа.

в) да ће се загарантовати већа самоуправност задружних јединица и увести практичнија подела задружних територија.

У вези са овим ми предлажемо:

а) да задруге: произвођачке, кредитне, набављачке, машинске, воћарске, здравствене и све остале воде искључиво и само послове своје природе.

б) да све ове задруге имају своје обласне а обласни Главне савезе и то сваки тип засебно тако да и ти Савези воде искључиво и само послове једнога типа задруга, које их буду формирале.

в) над свим главним савезима формирати Земаљски Задружни савез, који би био само претставнич-

ко, саветодавно и ревизионо тело у највишем степе-
ну.

Пре овако крупног корака, пре сваког делања у овако историјским тренуцима по задругарство очекујемо да ће нови г. министар прво извршити прецишћавање шешких и неуљедних појава, које су се зацариле у нашем задругарству и довеле до многих шешких последица.

А исто тако решити она болна задружна питања која су отворена и ометана већ неких десетак година, а то су:

1) Објашњење пада милионског Окружног савеза у Пожаревцу, који је оштетио безброј задругара и пољуљао поверење у сваки задружни рад.

2) Пада Среских савеза: у Паланци, Крагујевцу, Пеку, Рековцу, Јагодини, Шапцу, Лозници, Книну и др.

3) Изношење правог материјалног стања свих покрајинских савеза и проверавање свих њихових биланса од после рата па до данас.

У новог г. Министра полагамо велике наде и желимо му на томе послу истрајан рад и успех на задовољство целог земљорадничког света наше државе, које ће умети рад у овом правцу да му позлати дугувечним поверењем и оданошћу.

ДАНАШЊИЦА

У данашњем друштву међу свим народима завладала је толика мржња, лаж неповерење, сујстност, нетрпељивост, себичност, крађе, преваре, отмице, подметање, непоштовање међу народима, међу браћом, брат брата гони на суду често пута због најмање ствари: за бразду земље, за грану дрвета и т. д. Грамзивост за добитом нема границе, жели се живот на рачун других, јачи грозно мучи тиранише и злоставља слабијег, суди се без милости и без обзира на учињено дело баца се на част и углед онима који говоре истину, једном речју: нема вере, нема морала, нема идеала и т. д. и т. д.

То су узроци који ометају правилно развијање и изграђивање друштва у данашње време.

И док се у целом свету и у разним местима један врло мали број људи усудио да оване злу стане на пут, огромна већина неморалних, громко протестује засипајући прах у очи правди и моралу а високо уздиже своје кроз и кроз болесне и нездраве амбиције за влашћу, за нечим већим, грандиозним — екстензивним.

Данашње друштво у својој материјалистичкој науци и схватању отишло је толико далеко; да је заборавило глас свога духа, глас скромности, природу; и ниодкога не преза већ каже: „Ја сам учен ја сам Бог и нема других Богова осим мене.“ (Част изузетцима).

Али, зар такви људи који ни од чега не презају могу да се назову учени и богови кад су у стању да чине само рђава дела кад су у стању да до сржи навне људе бацају у тамнице, кад целога свог животи по своје неморалном и недостојном „ћефу“ омаловажавају и исмејавају мале и ситне људе, који су неучени али по природи честити пуни вере и љубави према свима и свакоме. То чине зато што ситни људи неумеју да онако „префињено“ говоре као они који у њих гледају као људе или ствари који су дошли на свет да својом „глупошћу“ занимају „префињене“ научне мозгове и који у ствари уживају у благодети на рачун тог малог—скромног.

У и место да је наука донела љубав и братство међу народима она је разјединила, разродила, народе, државе, племена па и породице само због тога „префињеног“ научног духа, који се свим силама труди да супротной страни докаже колико је достојан своје науке у речима.

Та названа варошка „култура“ и „ученост“ изгледа да су у последње време ушли и у наш чисти и природан сеоски живот. Примећујемо извесне знаке, али, ми ћемо се борити да их истерамо.

Највећи „преносиоци“ такве варошке цивилизације, најжалост, јесу наши недошколовани синови, који се враћају из

вароши у село, из било којих разлога, и они направе такву буру и јурњаву у животу да их је тешко разумети шта хоће. Погледајмо једног младића из школе и добро га посматрајмо, шта говори, шта мисли, шта жели: све му се не допада, све осуђује, на све ропће, не верује ни у шта не нада се ничему, не жели ништа. А погледајмо другог младића са села истих година, шта говори, шта мисли: свему се нада, све верује и све хоће. У место да ти први синови села буду спона и мост праве цивилизације између вароши и села и да окупе око себе и остале младе и здраве снаге са села и да у њима развију дух за бољи живот, за бољу будућност целине — заједнице, они се гордо поносе својом „ученошћу“ на штету своју и целог друштва.

Стога позивамо све здраве и неокужене синове ове земље да у овом вртлогу од времена заједнички настану и сваки на своје послу у Држави и народу захтева: да се лажно издаци, себичност искорени, поврати љубав, једнакост и братство међу народом и на тај начин дође до здравијег и чистијег елемента у држави.

С. С. М.

Материјал за истинске приче о сељаку.

I

У великој, свежој планини са богатим пашњацима, студеним и бистрим изворима, под чистим плавим небом и јасним топлим сунцем живео је огроман, снажни дивљи бик.

У борби са разним зверињем сазнао је колика му је снага. И био је уверен да је непобедан. Зато се слободно кретао и уживао слободу рада и одмора до миле воље.

Умео је да се нахрани и да себи свакад нађе хране, а пашњаци су довољни и за њега и за друге.

У часовима када би лежећи на каквом сунчаном пропланку преживао осећао је доброту сунчевог грејања. Заволео је сунце и због њега често се загледао својим крупним и здравим очима у плавило неба и од тог гледања бива задовољан.

Његова снага напредовала је у тој ширини: слободу, свежине, чистоће, богатства и сунца.

У мрачној, смрдљивој, непочишћеној, хладној и мемљивој штали, за празним јаслима, везан на јаком синциру до саме њушке, већ сатима и сатима жедан и гладан, стајао је припитомљени бик једне зиме, домаћин је проводио ноћи у мејани, дане у залудничењу; домаћица у комшилуку на разговору без краја; деца се бринула сама за себе у њиховој штали.

Припитомљени бик мукао је, мукао и стајао, чекао.

Дошла су прво деца да прекрате време са њим. Боцкала су га прутевима, бацали се на њега блатом, грудвама, камењем; вукли га за реп, везивали му за рокове којекакве крпе и натицали старе капе и шешире: ноздрве и очи пунили му прашином.

Ноћу позно довукао се кући из мејане домаћин, слагао жену да је свршио неке важне послове, жена њега да је пословала по кући, око деце и да је намирила марву.

Бик је питомо мукао гладан и жедан, посустао стојећи на ланцу.

Домаћину се досадило мукање, дотетурао се до штале, није осетио смрад и беду, дограбио проштац и онако везаного, посусталого, тукао, тукао што му квари сан, расположење, ћеф, добро домаћинско име. И отишао.

Бик је дремао.

Мрак га није потсетио на светлост. Смрад на мирисе чистоће; хладноћа и мемла на топлоту и здраву ширину. Ланац на слободу. Празне јасле на правду. Снага на победу.

Није ни чудо: животиња је и то припитомљена.

II

У једној улици града гужва, цика и писка деце, жена, људи. Скачу и газе једни преко других и беже у паничном страху и нереду.

Један млад, силан и снажан, са уздигнутом главом, у бесном трку јури улицом коњ. Отпустио са ланца, из руку чувара његових, дохватио се слободе у коју га носи снага дотле спутавана и само грми улицом на страх свих око њега. Пршти калдрма од његових копита, трешти улица од његове њиске. Грива се лепрша као барјак снаге и слободе.

Кад у том, овај, два три коњушара искрснуше од некуд, почеше да мушу рукама и крпама, виком и покретима да плаше слободњака и он изненађен, збуњен стаде, погну главу и ови му метнуше брњицу и улар, појашеше га сва тројица да би под теретом мировао и заборавио на своју снагу и моћ и одведоше га у шталу да би му подвостручили ланац, а смањили оброке и негу.

Није чудо животиња је, а сретства за припитомљавање многостројна, неисцрпна.

Чудо би било да су то људи, да је то народ па да их два три коњушара зауларе, спутају, задаве и јашу несметно докле год они хоће, куда год хоће и како год они хоће.

Е, то би била и страшна стварност и безумна питомост. То би било идиотско доба једног изможде-ног, иструлелог народа.

III

.... Тресак и тутањ гвожђа, које се дробе низ једну падину, проломио је небо и следио ужасом крв посматрача....

У огромној брзини и захукталости своје чудовишне жељезне снаге, која је јурила смело и дрско по само њеном путу на коме је газила све безобзирно и неодговорно, исклизнула је огромна локомотива са много путничких и теретних вагона из шина и уз цаклени тресак сручила и здробила у амбису.... Од свега гомила гвожђурије хрпе костију и меса у крви и гарежи, које после неког часа да окуже смрадом околину док све не прогута црна земља... и други живот потече за овим...

Све су новине у свету писале да је ову несрећу изазвала најезда неких ситних буба, које су прелазиле преко жељезничке пруге у потпуном реду густих широких колона и у часу када је брзи воз имао да прође туда.

Локомотива, као планина од гвожђа и терета према овим сићушним, али многобројним створењима наишла је газила је њихова ситна тела, али преко њих није могла даље.

Исклизнула је и сурвала се.

Новине су подвукле: да су нови редови буба брзо саставили прекинуте, изгажене редове и продужили пут ка своме циљу.

И ово је једна врста чуда. Огромно и разговетно чудо поуке.

Р.

СЛИЧИЦЕ

Опаљена знојна лица, жуљавих набрекних руку, зауставио је воке и док се пуше дугачке бразде на пролећном сунцу он се одмара наслоњен на плуг, здружен са тим храниоцем света и мисли на жетву, на радости оних којима хлеба треба...

СЕЉАК.

■ ■ ■

На гранама дрвећа око куће ћуноре птичице и чекају да се на прагу кућном појави са шачицом мрва он.

У штале муче марва, у тору блека, у обору цика, живина трчи за њим. Све зове њега, све тражи њега.

На капијама сиромаш проси. Он даје. Помагач тражи — Он даје. Порезник захтева — он пружа. Несреће отима — он предаје. Срећа се осмехне он нуди. У град носи што најбоље има.

СЕЉАК

■ ■ ■

Улицом града он пролази за послом. Пролазници се уклањају да им не упрља црна одела, или не испрска ципеле блатом својих опанака.

Када продаје свој најбољи мал на степеницама му исплаћују да у собама не би укаљао застирку и оставио мирисе својих штала, свога белог, црног или празилука и проје, који је јео да би могао бољи залог да однесе граду.

СЕЉАК

■ ■ ■

У ходнику мрачном сатима стоји узалуд и чека да га позову они који је он довео ту, који су ради њега ту, који су ради његових послова ту, унутра у чистој и топлој соби

Када се настоји и начека у подне му момак довикне да дође после подне. Он скине шубару захвали се и послуша.

После подне дође пре свију и чека, чека до у мрак. Момак се продере да дође сутра, прекосутра..... други пут.

Он скине шубару, захвали се, послуша и оде ноћу кући путем мисли, мисли: вала ти Боже кад би сви они који дођу код мојих вратница оволико и овако чекали, ја, како ли би им било. И те мисли га ражалосте и дође му да плаче због оних које је замислио да стоје и чекају дуго пред његовим вратницама.

Себе заборавио да оплаче.

СЕЉАК

Мисли:

„Село без ререта површинских наслага туђинских цивилизација и назови варошке културе увек је било и биће големи извор, резервоар културних предања нашега народа.

Милић Мајсторовић
учитељ

■ ■ ■

„Просвећивање најширих народних маса не само да је једна морална дужност према појединцу, већ је и од највеће важности по напредак целине. Не треба заборавити да напредак индустрије, пољопривреде, хигијене и општег благостања једне земље не зависи у првом реду од њених универзитета и научника, већ од опште просвећености њених радника и сељака“.

Иван Ђаја
ректор Универзитета

■ ■ ■

„О еманципацији малог човека не може се говорити док се он економски не обезбеди“.

■ ■ ■

„Хармонија у љутској заједници може се извршити мирним путем само ако се избегне сукоб између оних који хоће да се еманципују и оних који хоће да своју власт овековече“.